

УДК 002:[008:32](477)

В.В. Добровольська

ДОКУМЕНТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Мета дослідження. У статті розглядаються питання комплексного аналізу структурної організації та системи управління галуззю культури, що сформувались у сучасній Україні, можливості гнучкої політики у галузі управління культурою посередництвом наявних документних засобів передачі інформації. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні системного підходу та інформаційно-аналітичного й культурологічного методу. **Наукова новизна.** Розглянуто питання забезпечення документального процесу та управління документацією з урахуванням специфіки культурної галузі, його постійний розвиток, розширення поняття «управління документацією» та узгодження діяльності та співпрацю державних органів влади і громадських організацій в галузі культури, представників творчої інтелігенції та митців, документальну фіксацію продуктів культури як фактів її розвитку. **Висновки.** Культурна політика в державі реалізується посередництвом спеціальних соціальних інституцій – системи освіти, закладів культури: музеїв, бібліотек, архівів, театрів тощо, а також засобів масової комунікації: преси, радіо, телебачення, комп'ютерної мережі. Учасниками культурного процесу є всі інституції та суб'єкти, що беруть участь у соціокультурному житті. Культурний продукт суспільства, що формується в результаті діяльності організацій і установ, які забезпечують функціонування культури (професійної і народної) і працюють у сфері комерційної та некомерційної форм власності, є дуже різноманітним. Відповідно, і процес фіксування матеріального і духовного стану розвитку культури в різний спосіб є вкрай складним питанням для документування та створення документальних систем.

Ключові слова: національна політика, культурна спадщина, культурний простір України.

В.В. Добровольская

ДОКУМЕНТАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТИ РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА УКРАИНЫ

Цель исследования. В статье рассматриваются вопросы комплексного анализа структурной организации и системы управления отраслью культуры, которые сформировались в современной Украине, возможности гибкой политики в области управления культурой посредством имеющихся документных средств передачи информации. **Методология исследования** заключается в применении системного подхода и информационно-аналитического и культурологического метода. **Научная новизна.** Рассмотрены вопросы обеспечения документационного процесса и управления документацией с учетом специфики культурной сферы, ее постоянного развития, расширения понятия «управление документацией» и согласования деятельности и сотрудничества государственных органов власти и общественных организаций в области культуры, представителей творческой интеллигенции и художников, документальную фиксацию продуктов культуры как фактов ее развития. **Выводы.** Культурная политика в государстве реализуется посредством специальных социальных институтов - системы образования, учреждений культуры: музеев, библиотек, архивов, театров и т.д., а также средств массовой коммуникации: прессы, радио, телевидения, компьютерной сети. Учасниками культурного процесса есть все институты и субъекты, участвующие в социокультурной жизни. Культурный продукт общества формируется в результате деятельности организаций и учреждений, обеспечивающих функционирование культуры (профессиональной и народной) и работающих в сфере коммерческой и некомерческой форм собственности. Соответственно и процесс фиксирования материального и духовного состояния развития культуры различными способами является крайне сложным вопросом для документирования и создания документальных систем.

Ключевые слова: национальная политика, культурное наследие, культурное пространство Украины.

V. Dobrovolska

DOCUMENTATION OF THE NATIONAL POLICY IN THE FIELD OF THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN CULTURAL SPACE

Purpose of Research. The article deals with the issues of complex analysis of the structural organization and the system of management of the cultural sphere that have been formed in modern Ukraine. The author also considers the possibilities of flexible policy in the field of culture management by the documentary means of transmission the information. The author highlights the cultural policy that supports and transforms the national picture of the world. The latter has two aspects – internal and external. **Methodology.** The methodology of the research includes the system approach and the information-analytical and culturological methods. **Scientific Novelty.** The issues of the documentation process, documentation management and their specifics in the cultural industry are underlined. The development, the expansion of the concept of «document management» and coordination of activities and cooperation between state authorities and civic organizations in the field of culture are analysed. The representatives of creative intellectuals and artists, documentary fixation of cultural products as the facts of its development are pointed out. **Conclusions.** The main means of the national cultural policy are educational systems, cultural institutions (museums, libraries, archives, exhibitions, theaters, cinemas, concert halls), as well as mass media (the press, radio, television, video and computer networks). The participants of cultural and political processes are all institutions and actors, involved in socio-cultural life. The strategy of cultural development should be aimed at maintaining the national picture of the world in the period of a new digital society, creating a new cultural space and to unit the nation. All subcultures of society can interact and maintain connections with the core of the culture of society, realized in language, folklore, cultural monuments and works of art, architecture, literature and painting. The variety of functions and content of the cultural product of society, covering the totality of organizations and institutions that ensure the functioning of culture (folk and professional) and work in the field of commercial and non-commercial forms of ownership produce documents that capture the material and spiritual state of culture in different ways.

Key words: national politics, cultural heritage, cultural space of Ukraine.

Сутнісною особливістю управління документацією є орієнтація цього напрямку документознавства на регулювання культурної діяльності з урахуванням специфічних особливостей галузі або сфери діяльності. Це принципове положення зумовлює необхідність комплексного аналізу структурної організації та системи управління галуззю культури, що сформувались у сучасній Україні, можливостей гнучкої політики у галузі управління культурою посередництвом наявних документних засобів передачі інформації.

Культура втілює своєрідність, унікальність і неповторність суспільства, нації, народу, соціальної групи. Вона формується упродовж тривалого часу і є акумуляцією своєрідного історичного досвіду, якого набуло людство.

Кожній культурі властиві механізми селекції, відбору, завдяки яким вона фільтрує суспільне життя, практику, формуючи зразки, стандарти, канони культуротворчого про-

цесу, які стають загальними і до певної міри обов'язковими для спільноти.

Важливе значення для вивчення управління культурою як об'єкта управління документацією має аналіз державної політики України з розвитку культури та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з реалізації цієї політики.

Розвиток нинішньої культурної політики в Україні демонструють такі нормативно-правові акти, як Конституція України, низка законів і указів, прийнятих за роки незалежності. Ключовими серед них є: «Основи законодавства про культуру в Україні» (1992), «Концептуальні напрями діяльності органів виконавчої влади щодо розвитку культури» (1997), закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997), «Бюджетний кодекс України» (приймається щорічно), «Концепція державної політики в галузі культури» (2005), Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо збагачення та розвитку культури і духовності

українського суспільства» (2005), закони України «Про культуру» (2010), «Про центральні органи виконавчої влади» (2016), «Положення про Міністерство культури України» (2014), «Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегії реформ» (2016) тощо, а також низка спеціального законодавства, що регулює окремі напрями культури.

Поняття державної політики в галузі культури пов'язано із адміністративним правом та виключає централізоване управління творчою діяльністю і здійснюється в межах норм Конституції України, а саме з урахуванням положень ст. 54, відповідно до якої громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з інтелектуальною діяльністю у вказаній галузі.

Поняття культури пов'язане із національною культурною спадщиною, яка охороняється законом. В обов'язки держави входить забезпечення збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вжиття заходів для повернення в Україну культурних цінностей, які знаходяться за її межами. До культурних цінностей належать як об'єкти матеріальної (культурні установи та організації, музеї, бібліотеки, будинки культури тощо), так і духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення. Ця галузь включає театральне, музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне, естрадне і циркове мистецтво, кінематографію, книговидавництво тощо.

Конституційний пріоритет свободи художнього, наукового та інших видів творчості є основоположним у визначенні методів державного впливу в галузі культури і це означає, що органи виконавчої влади не вправі затверджувати репертуари театрів, кіностудій та інших об'єктів культури, а також затверджувати сценарії кінофільмів та постановочні плани театрів. У сучасних умовах ці органи покликані стимулювати різноманітні прояви творчої активності незалежно від їх ідеологічної направленості. Таким чином, в основному державне управління у галузі культури поля-

гає у організації створення, розповсюдження, популяризації творів літератури та мистецтва, забезпеченні поширення інформації і пропаганди досягнень культури, збереженні і цільовому використанні культурних цінностей, охороні творів мистецтва і пам'яток культури, підвищенні культурного рівня населення, керівництві підприємствами, організаціями, установами і закладами культури державної форми власності тощо.

Визнаними серед вчених постулатами є те, що державна політика з розвитку культури повинна формуватися на основі взаємодії усіх суб'єктів соціокультурного простору України. Це відображається при реалізації проектів «демократизації» та «децентралізації»; визнанні культури українського народу важливою сферою національних інтересів; забезпеченні участі усіх суб'єктів суспільства у процесі творення національної культури, що відповідає принципу «єдність у різноманітті».

Державне управління культурою є добре вивченим питанням у вітчизняній літературі. Серед таких праць слід звернути увагу на декілька, що мають відношення до предмету нашого дослідження.

Так, зокрема з останніх можна назвати наукову працю І.Г. Ігнатченко [3]. В ній комплексно аналізуються форми і методи державного управління культурою в Україні, визначається авторське розуміння сутності і змісту національної культури як об'єкта і сфери державного управління, розкривається її значення для розбудови громадянського суспільства, формулюються цілі, завдання та принципи державного управління культурою в Україні, визначаються особливості культурно-управлінського циклу. Особливу увагу приділено специфіці адміністративно-правового регулювання в окремих галузях культури України та сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері культури України. Дослідниця вважає, що серед нагальних проблем, які потребують негайного вирішення в процесі функціонування органів державного управління спеціальної компетенції, є: насамперед, суперечності між нормативно визначеними пріоритетами розвитку сфери культури та їх практичною реалізацією; відсутність стратегічно вивірених

і науково обґрунтованих напрямків єдиної і несуперечливої політики у сфері культури на всіх рівнях влади. Одним з перспективних напрямків вона вважає необхідність децентралізації управління, що передбачає надання суб'єктам організації культурної діяльності максимальної юридичної, організаційної та економічної самостійності, удосконалення правового, фінансового, науково-методичного забезпечення задля успішної реалізації культурної політики як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. [3]

У сучасних суперечливих умовах розвитку України в останні роки, деякі дослідники, як наприклад М. Максименко та В. Павлюк, вважають необхідним пошук більш ефективних форм роботи у галузі культури, як у змістовному, так і в організаційно-управлінському аспекті, враховуючи її значення як фактора консолідації суспільства. Вони звертають увагу на необхідність впровадження державно-громадської моделі управління, яка передбачає, що питання формування і здійснення державної політики у сфері культури, а також регіональної культурної політики доцільно передати сформованим демократичним шляхом державно-громадським органам управління на всіх рівнях. У них громадську частину становлять представники різних суб'єктів культурного життя, незалежні від державних структур, які на громадських засадах здійснюють управлінську діяльність. Державну частину такого управлінського органу утворюють державні службовці, які виконують прийняті ним рішення [6].

На думку філософів та культурологів, головними цілями культурної політики є формування загальнонаціональної картини світу, яка є ядром культури, що забезпечує взаєморозуміння та взаємодію громадян усередині держави. Саме вона і є основним об'єктом культурної політики, яка спрямована на вплив держави на культуру з метою збереження історичної, пристосування існуючої картини світу до змін соціокультурної реальності.

Засоби здійснення культурної політики в державі реалізуються посередництвом спеціальних соціальних інституцій – система освіти, заклади культури: музеї, бібліотеки, архіви, виставки, театри, кінотеатри, концертні

зали тощо, а також засоби масової комунікації: преса, радіо, телебачення, відео і комп'ютерна мережі.

Учасниками культурно-політичних процесів є всі інституції та суб'єкти, що беруть участь у соціокультурному житті, їх можна поділити на три складові:

– спільноти, що становлять різні субкультури у межах національної культури й мають відмінні картини світу, які і є об'єктом культурної політики;

– люди, які створюють «продукти» культури: письменники, архітектори, художники, актори, режисери, співаки, композитори, музиканти, критики, іміджмейкери, продюсери, телеведучі та ін.;

– люди, які уповноважені здійснювати культурну політику: державні діячі, чиновники, меценати, керівники закладів культури тощо [5].

В умовах національної держави національна політика в галузі культури має бути спрямована на підтримання національної картини світу і через неї – на підтримання єдності нації. Всі субкультури суспільства здатні взаємодіяти і підтримувати зв'язки одна з одною завдяки наявності загальнонаціональної картини світу – ядра культури суспільства. Ядро культури суспільства акумулюється та реалізується в мові і фольклорі, пам'ятках культури та еталонних творах мистецтва, архітектури, літератури й живопису.

Культурна політика, що підтримує та трансформує національну картину світу, має два аспекти: внутрішній і зовнішній. Внутрішня культурна політика спрямована на формування національної картини світу та її поширення серед громадян, підтримку, збереження картини світу у формі традиції та передання її наступним поколінням, розвиток, модернізацію, пристосування існуючої картини світу до умов, що змінюються.

У світі, що формується сьогодні, значно посилюються завдання зовнішньої культурної політики щодо захисту своєї національної картини світу, спрямована на захист своєрідності національної картини світу від зовнішніх деформаційних впливів «сильніших» або агресивних культур; пропаганду найважливіших фрагментів національної картини світу за межами національної держави з дотриманням

мети ознайомлення з нею інших народів і поширення серед цих народів власної культури.

Значна увага аналізу сучасних тенденцій розвитку світової культури приділена у працях дослідників, що активно вивчають соціально-комунікаційні процеси – В.О. Ільганаєвої [2], А.І. Каптерева [4], В.М. Шейко [8], О.В. Шликової [9], які приділяють особливу увагу розвитку культури в умовах інформатизації суспільства.

Така різноманітність функцій та змісту культурного продукту суспільства, що охоплює сукупність організацій і установ, які забезпечують функціонування культури (народної і професійної) і працюють у сфері комерційної та некомерційної форм власності, а відповідно і продукують документи, що фіксують і матеріальний і духовний стан культури в різний спосіб, є вкрай складною для документування та створення документальних систем.

У політиці української держави, що визначена у постанові Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Культурна політика в Україні: пріоритети, принципи та шляхи реалізації» (2005 р.) щодо розвитку культури сформувався основні пріоритети:

- забезпечення вільного доступу всіх громадян до здобутків національної та світової культури;

- врахування вимог культури у визначенні стратегій розвитку України;

- збереження, відновлення, популяризація культурної самобутності української нації та подальший її розвиток в системі європейських ціннісних координат;

- сприяння культурному розмаїттю, забезпечення вільного розвитку культур національних меншин і регіональної субкультурної багатоманітності України;

- забезпечення національних інтересів на міжнародній арені шляхом співробітництва з європейськими та іншими міжнародними організаціями з питань культурної політики [7].

Розвиток сучасного суспільства в галузі управління культурою, зокрема, європейські підходи, сформулював один із інноваційних аспектів культурної політики, пов'язаного із економічною складовою – культурного продукту.

Галузь культури є специфічною сферою виробництва, споживання та обміну культурного продукту, що створює простір соціокультурної

практики, що залучає населення до культурних цінностей. Спрямованість на створення продукту, здатного формувати і задовольняти культурні потреби людей особливим способом, з використанням спеціальних засобів, сприйняття яких здійснюється добровільно, з урахуванням інтересів особистості, є основним завданням державних інституцій, що задіяні в цьому процесі як професійно, так і на аматорській основі.

Важливою особливістю культурного продукту є його зовнішня та внутрішня направленість: у багатьох підсистемах діяльності в галузі культури формується задоволення культурних потреб не лише суспільства, а й самого суб'єкта діяльності.

В Україні створена і функціонує цілісна система духовного виробництва, яка забезпечує створення, зберігання і поширення культурних цінностей. Вона впливає на виробничу, економічну, соціальну і політичну сфери людського життя, у свою чергу, перебуваючи під їхнім впливом. Практична значущість системи духовного виробництва для сучасного суспільства проявляється в тому, що у всіх країнах держава керує культурними процесами як за допомогою законодавства, так і шляхом використання економічних і адміністративних засобів.

Одним з таких адміністративних засобів є забезпечення документаційного процесу та управління документацією з урахуванням специфіки культурної галузі, його постійний розвиток, розширення поняття «управління документацією» та узгодження діяльності та співпрацю державних органів влади та громадських організацій в галузі культури, представників творчої інтелігенції та митців, документальну фіксацію продуктів культури як фактів її розвитку.

Для вирішення цих завдань слід забезпечити розв'язання проблем, що існують у галузі культури, на системному рівні шляхом запровадження нової, прогресивної моделі культурної політики, а відповідно – і її документаційного регулювання. Ця модель, реагуючи на еволюційні процеси, що відбуваються в українському суспільстві та у світі, покликана визначити ключову роль культури в суспільно-економічному розвитку України та її окремих регіонів, перетворити Україну в державу, в якій буде реалізовано право кожного на доступ до надбань культури.

Розробки такої моделі продовжувалася десять років – від Концепції державної політики в галузі культури на 2005–2007 роки, що визначила цілі, пріоритетні завдання та принципи державної політики у цей період, стратегічні напрями, механізми її реалізації та очікувані результати, до прийняття Довгострокової стратегії розвитку культури – стратегії реформ 2016 р. [1].

Концепція визначала, що протягом останнього десятиліття культура в Україні не лише втратила відповідне місце серед пріоритетів державної політики, а й опинилася на периферії державних інтересів, збільшується розрив між так званою офіційною культурою, що фінансується з бюджету, і незалежною та орієнтованою на сучасні потреби культурною діяльністю; стала хронічною проблема неадекватного фінансового забезпечення галузі культури; суттєво погіршилася економічна структура видатків місцевих бюджетів на галузь культури; розрізнені культурні заходи так і не склалися в єдину програму послідовного культурного розвитку.

У новій стратегії увага приділяється й орієнтуванню на формування цифрової культури та мережевих технологій. Мережева технологія дозволяє розкрити будь-який текст офіційного та неофіційного документа рівнозначно як і твір мистецтва у цифровому форматі, особистість митця – автора мистецького твору та результати його креативної діяльності щодо створення художнього образу в синтезі індивідуального авторського світобачення. Завдяки таким технологіям стало можливим ознайомлення з творами мистецтва та культурними об'єктами національної спадщини із фондів архівів, музеїв, бібліотек, творчих організацій та окремих митців та письменників.

У цих умовах Міністерству культури України надаються надзвичайні можливості аналізу розвитку мистецтва в світі і у власній країні та формулювати прогностичну стратегію. З іншого боку, значно ускладнюється управління культурою в умовах повсякденного життя та сучасних процесів розвитку культури в аспектах вдосконалення електронного документообігу та значного збільшення компонента творчої складової культури, розвитку індустрії культури в умовах панування цифрового мережевого суспільства.

Усе більше відчувається розрив між інформаційним та культурним простором, зростає розокремленість культурно-мистецького середовища, втрачаються переваги регуляторної функції держави у питаннях розвитку культури. Відсутність інтегрованих довгострокових програм у різних сферах культури, що об'єднували б зусилля різних інституцій національної пам'яті та сучасних культуротворчих інституцій як державних, так творчих позадержавних об'єднань, не сприяє зміцненню національної культурної політики. В умовах відсутності належного фінансування важливого значення набувають стратегічні ініціативи Міністерства культури України у формуванні структурованого культурного простору, використання переваг цифрового суспільства, підтримка індустрії культури та створення культурного продукту формування цифрової культурної спадщини з одного боку, та вдосконалення законодавства у галузі авторського права в інтересах пересічного користувача культурного продукту в інтересах розвитку духовного стану нації, науки та освіти, відмова від елітарності культури та її наближення до масового користувача.

Це передбачає вдосконалення регуляторної функції держави, створення прогностичних стратегій на базі зміни концептуальних підходів до формування культурного простору в аспектах розширення доступу до культурної інформації та культурного продукту та формування не лише нового культурного середовища, а й цифрового простору.

Створення цифрового культурного простору України з позицій державності, має базуватися на розвитку орієнтованої на цифровий простір освіти, проведенні наукових досліджень в галузі сучасної культури, повсякденному моніторингу культурних процесів. «Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегії реформ», що затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.02.2016 № 119-р. відкриває нові перспективи у формуванні такого простору, але вона має супроводжуватися й створенням концепції нового культурного простору, вдосконаленням документального регулювання нових процесів в галузі культури.

Список використаних джерел

1. Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегії реформ [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.02.2016 № 119-р. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80>. – Назва з титул. екрана.
2. Ильганаева В. А. Влияние информатизации на культурогенез современного общества / В.А. Ильганаева // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – 2004. – № 1. – С. 58–62.
3. Ігнатченко І. Г. *Форми та методи державного управління культурою в Україні* : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. Г. Ігнатченко ; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2009. – 198 с.
4. Каптерев А. И. Информатизация социокультурного пространства / А. И. Каптерев. – М. : ФАИР – ПРЕСС, 2004. – 512 с.
5. Левчук Л. Т. *Естетика* : підручник / Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Онищенко ; за заг. ред. Л. Т. Левчук. – 3-тє вид., допов. і переробл. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – С. 75–76.
6. Максименко М. Державна політика у сфері культури: особливості реалізації в сучасних умовах / Маріна Максименко, Валерій Павлюк // *Державне управління*. – Київ, 2015. – № 4 (136), спецвипуск, травень 2015 р. – С. 32–35.
7. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань «Культурна політика в Україні: пріоритети, принципи та шляхи реалізації» [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – [Київ, 2005]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2680-iv>. – Назва з титул. екрана.
8. Шейко В. М. *Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації* : (друга половина XIX – початок XXI ст.) / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький. – Київ : Генеза, 2005. – 591 с.
9. Шлыкова О. В. *Феномен мультимедиа. Технологии эпохи электронной культуры* : монографія / О. В. Шлыкова. – Москва : МГУКИ, 2003. – 251 с.

References

1. The Order of the Cabinet of Ministries on Long termed Strategy of the Development of Ukrainian Culture – Strategies of Reforms (01.02.2016 № 119-p.). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80> [in Ukrainian].
2. Ylhanaeva, V. A. (2004). The Influence of Information on the Cultural Genesis of the Modern Society. *Bibilotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 58–62 [in Ukrainian].
3. Ihnatchenko, I. H. (2009). Forms and methods of the Public Management in Culture in Ukraine. Candidate's thesis. Kharkiv: Nats. yuryd. akad. Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].
4. Kapterev, A. Y. (2004). *Information of Socio-cultural Space*. Moscow: FAYR – PRESS [in Russian].
5. Levchuk, L. T. (3th ed.). (2010). *Aesthetics*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
6. Maksymenko, M. (2015). State Policy in the Sphere of Culture: Particularities of Its Realization in the Modern Conditions. *Derzhavne upravlinnia*, 4 (136), 32–35 [in Ukrainian].
7. The Order of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Recommendations of the Parliamentarian meetings. Cultural Policy in Ukraine: priorities, principles and ways of the realization. (2005). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2680-iv> [in Ukrainian].
8. Sheiko, V. M. (Ed.). (2005). *Forming fundamentals of Cultural studies in the Epoch of the Civilization Globalization: (second half of XIX – early XXI centuries)*. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].
9. Shlykova, O. V. (2003). *Phenomenon of Multimedia. Technology of the Electronic Culture Era*. Moscow: MHUKY [in Russian].